

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра загальної економічної теорії та економічної політики

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 051 Економіка
за освітньою програмою
«Управлінська економіка та конкурентна політика»**

**на тему: «Механізм державного регулювання приватного сектору
економіки України»**

Виконавець:

студент факультету економіки та
управління підприємництвом

Веліков І. В.

Науковий керівник:

д.е.н, професор,
член-кореспондент НАН України
Звєряков М.І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Приватний сектор охоплює всі сфери життя суспільства й виступає рушійною силою для творчої діяльності громадян і, звичайно, зазнає значного впливу й контролю з боку держави від оподаткування до ціноутворення. Саме державне регулювання створює те середовище, в якому діють підприємці, забезпечуючи захист права власності, виконання договірних зобов'язань, що є суттєвими для діяльності підприємців.

У ситуації, коли національна безпека України стоїть під загрозою через низку факторів: військові дії, інфляційні процеси та зниження темпів економічного розвитку – підтримка приватного сектора стає надзвичайно важливою, оскільки спонукає до формування основ стабільності національної економіки та забезпечує функціонування різних регіонів країни.

Наразі науковий інтерес щодо приватного сектора України та механізму його державного регулювання актуалізується у зв'язку з вимогами реформування державного регулювання приватного сектору відповідно до рішення ЄС про надання Україні статусу кандидата на її членство. Необхідним є наближення всіх сфер діяльності до європейських норм і стандартів, розширення мережі приватного сектору шляхом зменшення частки державної власності в господарській діяльності та інтенсифікації створеного виробництва. Сучасна економічна реальність потребує важелів збалансованості співпраці держави та приватного сектору, їх соціальної орієнтованості.

Створення оптимального механізму державного регулювання підприємницької діяльності є предметом наукових досліджень багатьох науковців. Низку проблем державного регулювання приватного сектору досліджено в працях таких економістів, як О. Амоша, Ю. Бажал, В. Геєць, М. Зверяков, Б. Гаврилишин, А. Гальчинський, З. Варналій, А. Гриценко, Я. Жаліло,

С. Мочерний, В. Савчук, Д. Чеберкус та інших.

Однак залишаються питання, які потребують подальшого дослідження, такі як удосконалення механізму державного регулювання приватного сектору в Україні в конкретно-історичних умовах.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження механізму державного регулювання приватного сектору в Україні та обґрунтування пропозицій щодо підвищення його ефективності в конкретно-історичних умовах розвитку.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- проаналізувати сутність поняття приватного сектору як об'єкту державного регулювання;
- виявити місце та роль держави в регулюванні приватного сектору;

- розкрити основні функції, напрямки та методи державного регулювання приватного сектору в сучасних умовах;
- дослідити світовий досвід державного регулювання приватного сектору;
- охарактеризувати становлення інституціональних основ приватного сектору України;
- обґрунтувати тенденції деформаційних процесів в державному регулюванні приватного сектору в сучасній Україні;
- запропонувати основні напрямки удосконалення механізму державного регулювання приватного сектору в конкретно-історичних умовах розвитку економіки України.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес державного регулювання приватного сектору економіки України.

Предметом є об'єктивний механізм функціонування приватного сектору національної економіки та теоретичні засади системи державного управління.

Методологічною основою кваліфікаційної роботи є діалектичний метод, як загальний спосіб наукового пізнання соціально-економічних явищ та процесів. Для аналізу сутності поняття приватного сектору як об'єкту державного регулювання, місця та ролі держави в регулюванні приватного сектору, основних функцій, завдань та методів державного регулювання приватного сектору використовувалися методи сходження абстрактного до конкретного, поєднання аналізу та синтезу, структурно-системного підходу, методу причинно-наслідкових зв'язків. У другому розділі роботи, де досліджувалося та аналізувалось становлення системи державного регулювання приватного сектору України, використовувалися методи логічного й історичного, кількісно-якісного аналізу, методи порівняльного аналізу. У третьому розділі основним науковим методом був метод причинно-наслідкових, логічних та функціональних зв'язків і залежностей для розкриття практичних висновків і пропозицій щодо удосконалення механізму державного регулювання приватного сектору в конкретно-історичних умовах. Теоретичні положення та висновки, що висувуються в роботі, обґрунтовуються виходячи з принципів діалектичної логіки.

Інформаційною базою дослідження є наукові публікації вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України, дані офіційних статистичних збірників України, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики та державних установ, матеріали науково-практичних конференцій, професійних періодичних видань.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Публікація та апробація результатів дослідження.

Матеріали кваліфікаційної роботи під час розробки теми були оприлюднені у наступних публікаціях автора:

1. Веліков І.В. Поняття приватного сектору як об'єкту державного регулювання. Науковий студентський вісник ОНЕУ. 2024. № 7. С.24-27.
2. Веліков І. В. Місце та роль держави в регулюванні приватного сектору. Науковий студентський вісник. Факультет економіки та управління підприємництвом. 2023. № 40. С. 27-30

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи, в процесі викладення теоретичних підходів до визначення складових механізму державного регулювання приватного сектору було проаналізовано сутність поняття приватного сектору як об'єкту державного регулювання, виявлено місце та роль держави в регулюванні приватного сектору, розкрито основні функції, напрямки та методи державного регулювання приватного сектору.

На основі теоретичного узагальнення теоретичних підходів визначено, що приватний сектор – це частина економічної системи, яка включає в себе підприємства, організації та інші суб'єкти господарювання, які виробляють переважну частину товарів необхідних суспільству. Метою функціонування приватного сектору є отримання прибутку чи збільшення особистого доходу. Обґрунтовано, що головною сутнісною характеристикою приватного сектору є приватна власність на засоби виробництва. Приватний сектор діє на ринкових засадах, конкуруючи за ресурси та ринкові позиції.

Встановлено, що для усунення суперечностей між економічною-та соціальною-політичною значущістю приватного сектора економіки і низькою ймовірністю подолання проблем його розвитку з використанням виключно ринкових механізмів необхідне запровадження дієвої системи державного регулювання приватного сектору економіки. Державне регулювання повинно створювати те середовище, в якому діють підприємці, забезпечуючи справедливую конкуренцію, захист прав споживачів, виконання договірних зобов'язань, що є суттєвими для діяльності приватних власників.

Виявлено, що функції, напрямки та методи державного регулювання приватного сектору в цілому обумовлені тією парадигмою, яка має пріоритет у суспільстві та науці. На основі проведеного аналізу показано, що в цілому основними функціями державного регулювання приватного сектору є: законодавча функція, наглядова функція, стимулююча функція та регулююча. Зазначені функції допомагають забезпечити стабільність, ефективність та конкурентоспроможність приватного сектору, що сприяє економічному зростанню та підвищенню рівня життя громадян. Напрямки державного регулювання приватного сектору економіки включають законодавче забезпечення, податкову та грошово-кредитну політику, визначення соціальних норм функціонування приватних підприємств, залучення приватного сектора до здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності тощо. Методи державного регулювання приватного сектора ґрунтуються на використанні ряду засобів та інструментів (важелів або регуляторів) державного регулювання. Різниця між ними полягає в тому, що засіб – це конкретний спосіб дії, який є неодмінною умовою для реалізації мети щодо регулювання розвитку приватного сектора, а інструмент – це комплексне знаряддя для досягнення поставленої мети, яке може впливати на приватний сектор лише опосередковано і має першочергове значення, насамперед, для органів державного управління.

У другому розділі «Становлення системи державного регулювання приватного сектору України» обґрунтовано, що в процесі еволюції підприємництва у приватному секторі, за безпосереднього впливу держави, сформувалася економіка ринкового типу, характерна для сучасних розвинутих держав. В даний час у всіх розвинених країнах державне регулювання у тих чи інших формах, масштабах є найважливішим елементом економіки. При цьому форми впливу різні залежно від історичних традицій країни, умов розвитку економіки, національних особливостей.

Виявлено, що державне регулювання приватного сектору економіки в зарубіжних країнах займає ключову і вагому роль. Показано, що у майже кожній країні існують як спільні тенденції розвитку взаємовідносин між державою та приватним сектором економіки так і відмінності у ролі, які в основному проявляються не скільки в ступені державного регулювання, а стільки у засобах, які використовуються для його здійснення. Встановлено, що досвід західних країн демонструє значні обсяги державного фінансування приватного сектору, відсутність податкового тягаря для малих підприємств. Показано, що основними елементами системи державного регулювання приватного сектору економіки є: по-перше, прогнозування, планування й програмування соціально-економічного розвитку, які полягають у визначенні стратегічних напрямів дій для всіх учасників економічного процесу, в тому числі і суб'єктів приватного бізнесу; по-друге антимонопольно-конкурентна політика, яка є умовою підтримки приватного бізнесу та розвитку здорових конкурентних відносин між його суб'єктами; по-третє, податкова та інвестиційна політика, яка стимулює та підтримує розвиток виробництва взагалі, а значить і підприємництва зокрема; по четверте, інноваційна політика та стимулювання НДДКР, що сприяє підвищенню ефективності виробництва та конкурентоспроможності всієї економіки.

Встановлено, що приватний сектор в Україні почав формуватися з 1986 у формі кооперативів. З проголошенням незалежності відкрилися нові можливості для підприємництва та розвитку приватного бізнесу. В той час приватний сектор в основному існував у формі сімейних підприємств і малих бізнесів. Досліджено еволюцію становлення нормативно-правового забезпечення приватного сектору економіки та розкрито періодизацію розвитку державного регулювання приватного сектору в Україні.

Обґрунтовано, що приватний сектор України переживає нові виклики і можливості. З одного боку, існують проблеми корупції, бюрократії та недостатньої правової стабільності, що ускладнюють бізнес-середовище. З іншого боку, уряд вживає заходів для полегшення умов для підприємництва, спрощення податкової системи та покращення доступу до кредитів.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи «Підвищення ефективності механізму державного регулювання приватного сектору економіки України» доведено наявність у сучасній Україні деяких тенденцій деформаційних процесів у державному регулюванні приватного сектору, які впливають на економічну стабільність та розвиток країни. Встановлено, що найбільш

очевидними тенденціями є: корупція та недотримання законодавства, надмірні політичні втручання, непередбачуваність та непослідовність політики, нестабільність валютного ринку та фінансові кризи, недостатнє регулювання конкуренції. Зазначене підтверджується негативною динамікою низки індексів, що характеризують бізнес середовище.

Визначено слабку підтримку з боку державних інституцій сприятливого підприємницького середовища приватного сектора. Тенденції деформаційних процесів у державному регулюванні приватного сектору у сучасній Україні негативно впливають на ефективність реалізації політики у цій сфері. Подолання негативних тенденцій та формування якісно нового підходу до впровадження державної політики у сфері підприємництва приватного сектора України потребує удосконалення теоретико-методологічного базису і розроблення інструментарію її реалізації, що стане запорукою формування сприятливого бізнес-клімату для забезпечення розвитку суб'єктів приватного сектору економіки України.

Показано, що основні напрямки удосконалення механізму можуть включати: покращення антикорупційних заходів, створення стабільного та прозорого правового середовища, розвиток системи контролю та нагляду (включаючи удосконалення механізмів аудиту, інспекцій та моніторингу відповідності законодавству та стандартам), підвищення ефективності регуляторних органів, запровадження стимулюючих заходів для бізнесу, розробка та впровадження програм підтримки та стимулювання приватного сектору, таких як податкові пільги для інвестицій, фінансова підтримка малих та середніх підприємств, а також розвиток інфраструктури для бізнесу, розвиток консультаційних та діалогових механізмів. Зазначені напрямки можуть сприяти покращенню економічного клімату, підвищенню механізму ефективності державного регулювання приватного сектору України, збільшенню конкурентоспроможності та привабливості для інвесторів у приватний сектор економіки України. Запропоновано певний комплекс заходів щодо підвищення ефективності механізму державного регулювання приватного сектору економіки України. Реалізація механізмів дасть змогу проводити ефективну регіональну політику, забезпечити дійову координацію заходів місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження отримано нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують актуальне науково-прикладне завдання щодо удосконалення механізму державного регулювання приватного сектору в конкретно-історичних умовах розвитку економіки України.

У результаті проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. На основі теоретичного узагальнення підходів економічної літератури визначено, що приватний сектор – це частина економічної системи, яка включає в себе підприємства, організації та інші суб'єкти господарювання, які виробляють переважну частину товарів необхідних суспільству. Метою функціонування приватного сектору є отримання прибутку чи збільшення особистого доходу.

2. Встановлено, що для усунення суперечностей між економічною та соціальною-політичною значущістю приватного сектора економіки і низькою ймовірністю подолання проблем його розвитку з використанням виключно ринкових механізмів необхідне запровадження дієвої системи державного регулювання приватного сектору економіки. Державне регулювання повинно створювати те середовище, в якому діють підприємці, забезпечуючи справедливую конкуренцію, захист прав споживачів, виконання договірних зобов'язань, що є суттєвими для діяльності приватних власників.

3. Окреслено, що функції, інструменти, напрямки та методи державного регулювання приватного сектору в цілому обумовлені тією парадигмою, яка має пріоритет у суспільстві та науці. На основі проведеного аналізу показано, що в цілому основними функціями державного регулювання приватного сектору є: законодавча функція, наглядова функція, стимулююча функція та регулююча. Зазначені функції допомагають забезпечити стабільність, ефективність та конкурентоспроможність приватного сектору, що сприяє економічному зростанню та підвищенню рівня життя громадян. Напрямки державного регулювання приватного сектору економіки включають законодавче забезпечення, податкову та грошово-кредитну політику, визначення соціальних норм функціонування приватних підприємств, залучення приватного сектора до здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності тощо. Методи державного регулювання приватного сектора ґрунтуються на використанні ряду засобів та інструментів (важелів або регуляторів) державного регулювання.

4. Обґрунтовано, що у даний час у всіх розвинених країнах державне регулювання у тих чи інших формах, масштабах є найважливішим елементом економіки. При цьому форми впливу різні залежно від історичних традицій країни, умов розвитку економіки, національних особливостей. Встановлено, що досвід західних країн демонструє значні обсяги державного фінансування приватного сектору, відсутність податкового тягара для малих підприємств. Показано, що основними елементами системи державного регулювання приватного сектору економіки є: по-перше, прогнозування, планування й

програмування соціально-економічного розвитку, які полягають у визначенні стратегічних напрямів дій для всіх учасників економічного процесу, в тому числі і суб'єктів приватного бізнесу; по-друге антимонопольно-конкурентна політика, яка є умовою підтримки приватного бізнесу та розвитку здорових конкурентних відносин між його суб'єктами; по-третє, податкова та інвестиційна політика, яка стимулює та підтримує розвиток виробництва взагалі, а значить і підприємництва зокрема; по четверте, інноваційна політика та стимулювання НДДКР, що сприяє підвищенню ефективності виробництва та конкурентоспроможності всієї економіки.

5. Встановлено, що приватний сектор в Україні почав формуватися з 1986 у формі кооперативів. З проголошенням незалежності відкрилися нові можливості для підприємництва та розвитку приватного бізнесу. Досліджено еволюцію становлення нормативно-правового забезпечення приватного сектору економіки та розкрито періодизацію розвитку державного регулювання приватного сектору в Україні.

6. Виявлено, що приватний сектор України переживає нові виклики і можливості. З одного боку, існують проблеми корупції, бюрократії та недостатньої правової стабільності, що ускладнюють бізнес-середовище. З іншого боку, уряд вживає заходів для полегшення умов для підприємництва, спрощення податкової системи та покращення доступу до кредитів.

7. На базі проведеного дослідження доведено наявність у сучасній Україні деяких тенденцій деформаційних процесів у державному регулюванні приватного сектору, які впливають на економічну стабільність та розвиток країни. Встановлено, що подолання негативних тенденцій та формування якісно нового підходу до впровадження державної політики у сфері підприємництва приватного сектора України потребує удосконалення теоретико-методологічного базису і розроблення інструментарію її реалізації, що стане запорукою формування сприятливого бізнес-клімату для забезпечення розвитку суб'єктів приватного сектору економіки України.

8. Виділено головні напрямки удосконалення механізму, які включають: покращення антикорупційних заходів, створення стабільного та прозорого правового середовища, розвиток системи контролю та нагляду (включаючи удосконалення механізмів аудиту, інспекцій та моніторингу відповідності законодавству та стандартам), підвищення ефективності регуляторних органів, запровадження стимулюючих заходів для бізнесу, розробка та впровадження програм підтримки та стимулювання приватного сектору, таких як податкові пільги для інвестицій, фінансова підтримка малих та середніх підприємств, а також розвиток інфраструктури для бізнесу, розвиток консультаційних та діалогових механізмів. Зазначені напрямки можуть сприяти покращенню економічного клімату, підвищенню механізму ефективності державного регулювання приватного сектору України, збільшенню конкурентоспроможності та привабливості для інвесторів у приватний сектор економіки України.

9. Запропоновано певний комплекс заходів щодо підвищення ефективності механізму державного регулювання приватного сектору економіки України. Реалізація механізмів дасть змогу проводити ефективну регіональну політику, забезпечити дійову координацію заходів місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій.

АНОТАЦІЯ

Веліков І.В. «Механізм державного регулювання приватного сектору економіки України», кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр зі спеціальності «051 Економіка» за освітньою програмою «Управлінська економіка та конкурентна політика», Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2024 рік

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес державного регулювання приватного сектору економіки України.

У роботі досліджується механізм державного регулювання приватного сектору економіки України

Визначено поняття приватного сектору як об'єкту державного регулювання економіки. Розкриті основні функції, напрямки та методи державного регулювання приватного сектору економіки. Досліджена специфіка світового досвіду системи державного регулювання приватного сектору та охарактеризовано становлення механізму державного регулювання приватного сектору України. Запропоновано заходи щодо удосконалення механізму державного регулювання приватного сектору економіки України в конкретно-історичних умовах.

Ключові слова: державне регулювання, приватний сектор, підприємницька діяльність, Європейська інтеграція України, сталий розвиток.

ANNOTATION

Velikov I. «Mechanism of state regulation of the private sector of the economy of Ukraine» qualifying work for obtaining a bachelor's degree in a specialty «051 Economics» according to the educational program «Managerial economics and competitive policy», Odesa National University of Economics
Odessa, 2024

The qualification work consists of three sections. The object of the study is the process of state regulation of the private sector of the Ukrainian economy.

The work examines the mechanism of state regulation of the private sector of Ukraine's economy

The concept of the private sector as an object of state regulation of the economy is defined. The main functions, directions and methods of state regulation of the private sector of the economy are disclosed. The specifics of the world experience of state regulation of the private sector are studied and the formation of the mechanism of state regulation of the private sector of Ukraine is characterized. Measures are proposed to improve the mechanism of state regulation of the private sector of the economy of Ukraine in specific historical conditions.

Key words: state regulation, private sector, entrepreneurial activity, European integration of Ukraine, sustainable development.